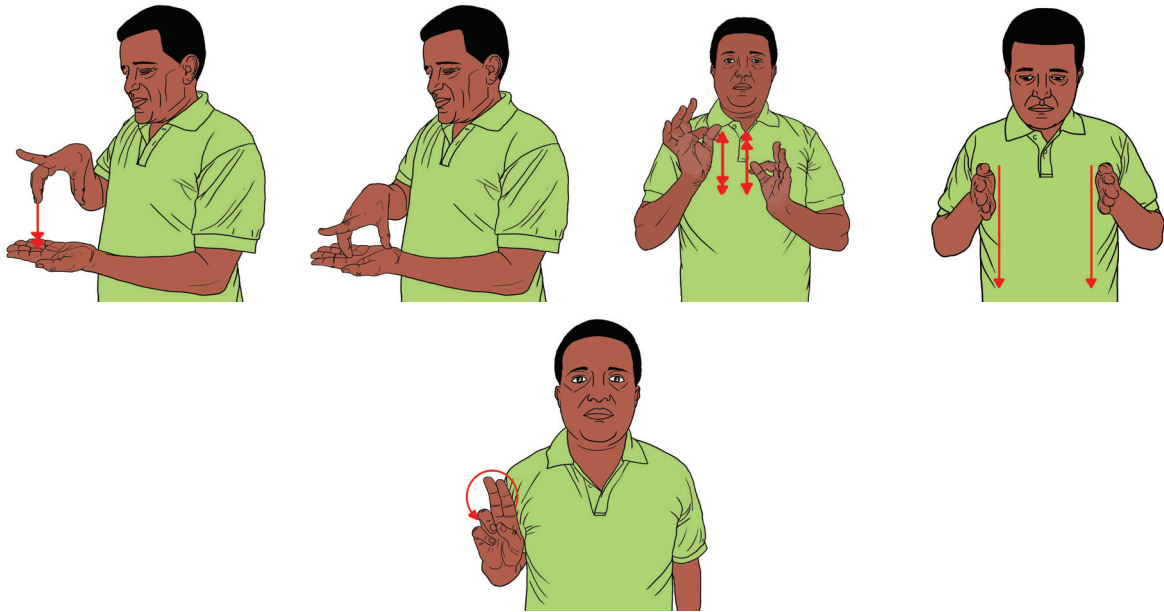

ምዕራፍ ስምንት

የከተሞች ታሪካዊ ጠቀሜታ

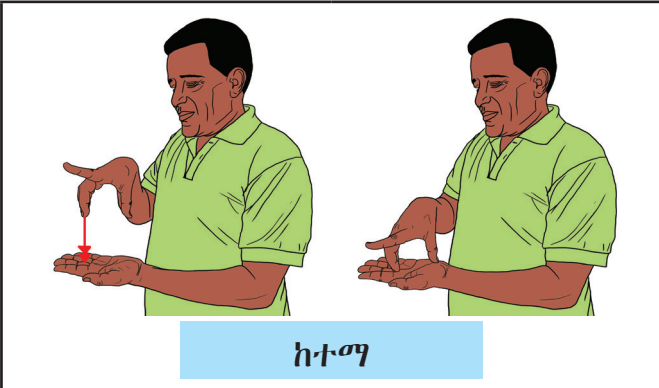

ከምዕራፍ የሚጠበቁ ውጤቶች

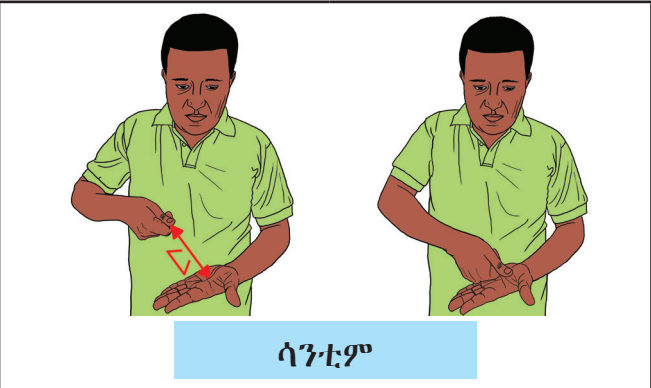
ተማሪዎች ከዚህ ትምህርት በኋላ፤

- » ከከተማ ጋር የተያያዙ ምልክቶች እውቀታችሁን ታዳብራላችሁ፤
- » የከተማን አስፈላጊነት በአምቋ ታስረዳላችሁ፤
- » ከምንጣቡ ውስጥ ዋናና ዝርዝር ሃሳቦችን ታስረዳላችሁ፤
- » የጥምር ምልክቶችን ከጥንድ ምልክቶች ትመሰርታላችሁ፤
- » የአምቋ ዐረፍተ ነገር ትሰራላችሁ፤
- » የምልክቶችን ክፍሎች ትተነትናላችሁ፤
- » ስርዓት ጠብቃችሁ ትወያያላችሁ፤
- » በአምቋ ዐረፍተ ነገር ውስጥ ያሉትን መስተዋድድ አመልካቾች ትለያላችሁ፤

ቁልፍ ምልክቶች

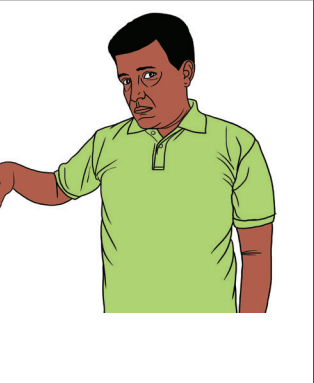
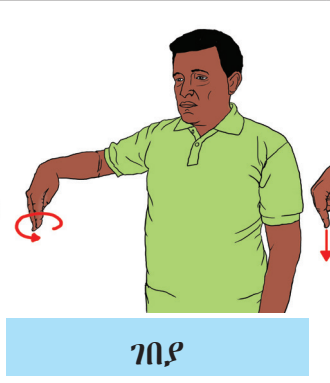
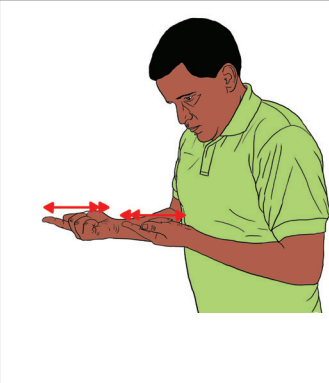
ከተማ

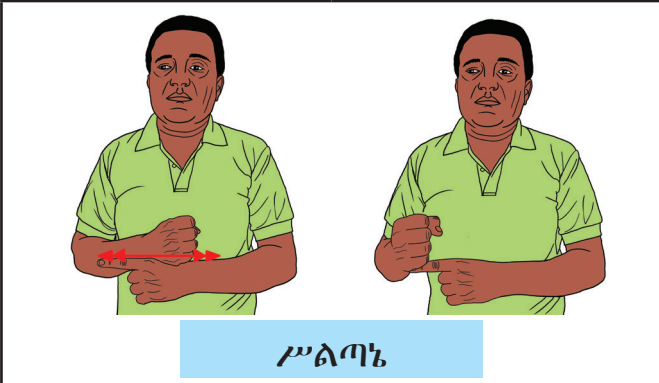
ሳንቲም

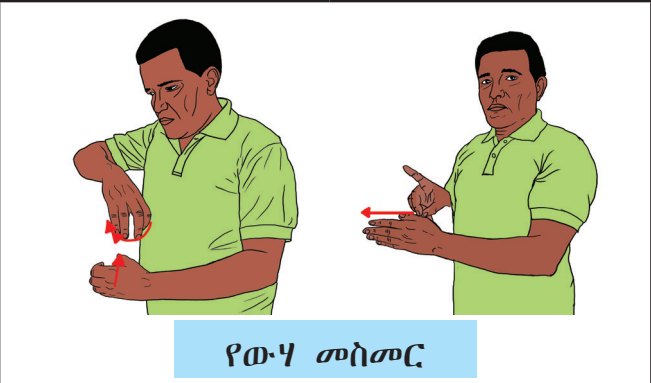
ተፈጥሮ

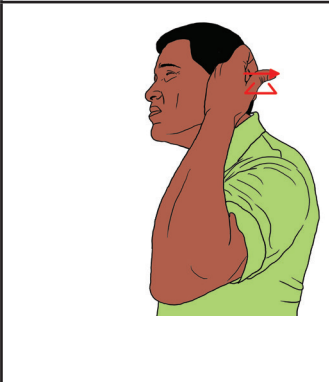
ገበያ

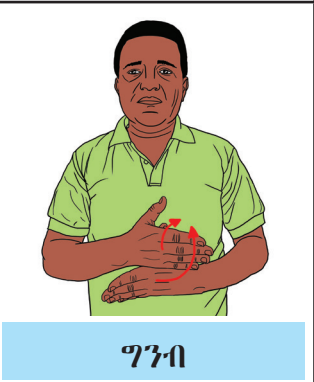
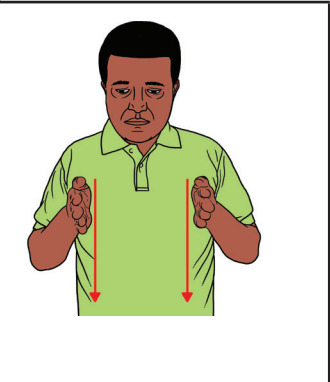
ሥልጣን

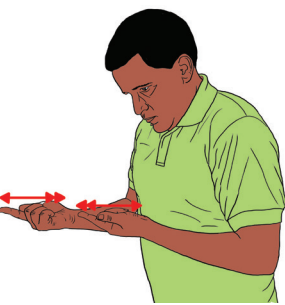
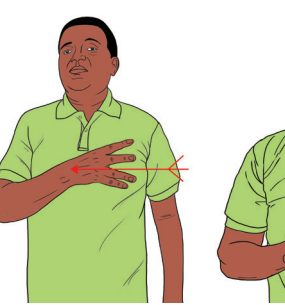
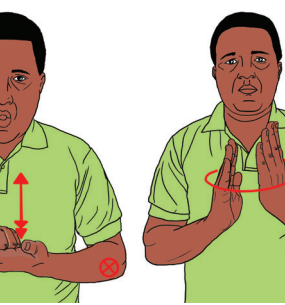

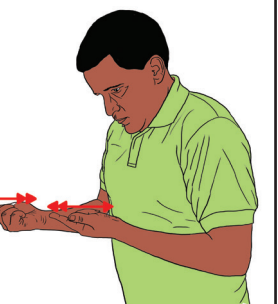

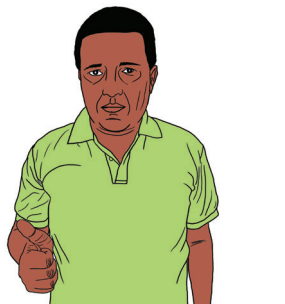

የውሃ መስመር

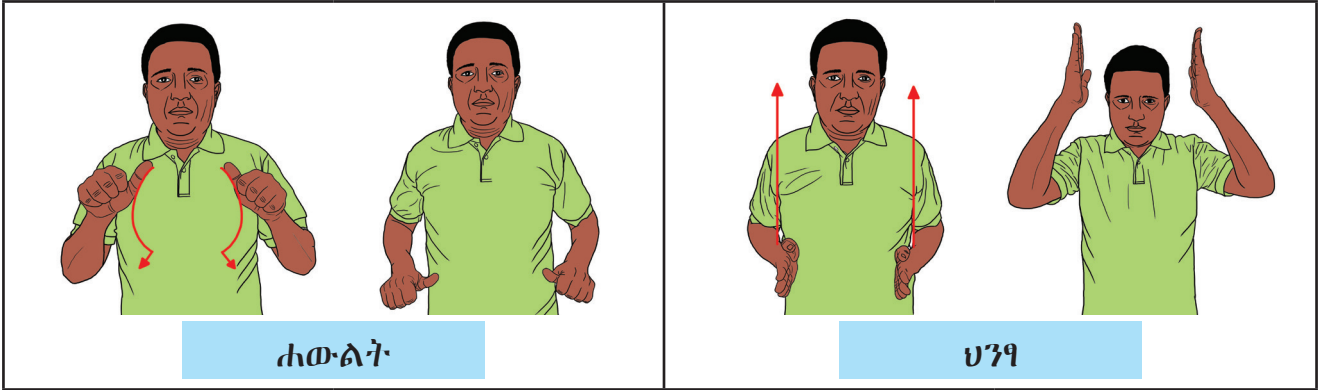

ጥንታዊ

ግንብ

 <p>ቁፋሮ</p>	 <p>ሮሐ</p>	 <p>አክሱም</p>		
  <p>የመንግሥት አሰራር</p>		 <p>ገጠር</p>		
    <p>የንግድና ኢኮኖሚ ሁኔታ</p>				
 <p>ሐረር</p>	 <p>ጎንደር</p>		 <p>ንግድ</p>	
  <p>አዲስ አበባ</p>		 <p>አምልኮ</p>	 <p>አደባባይ</p>	

ክፍለ ትምህርት አንድ
እይታዊ ንባብ

1. ከላይ የተቀመጡትን ስዕሎች በጥንቃቄ ተመልክታችሁ ምን እንደተረዳችሁ ለመምህራችሁ አስረዱ።
2. በስዕሉ መሰረት በከተማና በገጠር መካከል ያለው ልዩነት ምንድን ነው?

ቅድመ ምንባብ ጥያቄዎች

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች መምህራችሁ በኢምቋ ያቀረቡላችኋል። መምህራችሁን በጥንቃቄ ተከታትላችሁ ለጥያቄዎች በኢምቋ መልስ ስጡ።

1. ከተማ ለታሪክ የሚጠቅመው በምን በምን መልኩ ነው?
2. በኢትዮጵያ ታሪካዊ ጠቀሜታ ያላቸው ከተሞች እነማን ናቸው?

ክፍለ ትምህርት ሁለት

ምንባብ

ተማሪዎች፣ መምህራችሁ የከተሞች ታሪካዊ ጠቀሜታ የሚለውን ምንባብ ሲያቀርቡላችሁ ሐሳቡን ለመረዳት ከመሞከር ጎን ለጎን፣ የኢምቋ አጠቃቀማቸውን በጥንቃቄ ተመልከቱ።

የከተሞች ታሪካዊ ጠቀሜታ

በተፈጥሮ ካልተገኙና የሰው ልጅ ከፈጠራቸው ከማይንቀሳቀሱ የሥልጣኔ ውጤቶች አንዱ ከተማ ነው። ከተማ የአንድ ሕዝብ ሥልጣኔ የሚታይበትና የሚቀላጠፍበት ማዕከል ነው። በዚህም የተነሳ የሰው ልጆችን ታሪካዊ ሂደት በመመዝገብና የደረሱበትንም በማሳየት ረገድ የከተማን ያህል የተሻለ ቦታ የለም።

የጥንታዊ ሰዎችን ሥልጣኔ ታሪክ የሚያጠኑ ባለሙያዎች የገዢውን ሂደት የሚገልጡ መረጃዎችን የሚያገኙት በቁፋሮ ከሚገኙ ጥንታዊ ደንብ ከተሞች ነው። በእነዚህ ጥንታዊ ደንብ ከተሞች የሰው አኗኗር፣ ታሪክ፣ የመንግሥት አሰራር፣ የንግድና የኢኮኖሚ ሁኔታ፣ ወግና ስርዓት፣ እምነትና ባህል በተሰናሰለና ስርዓት በጠበቀ መንገድ ይገኛቸዋል።

በአብዛኛው የገጠሩ ማህበረሰብ ባልተሰባሰበ፣ አንድ ወገን በሆነ፣ ግልጽ የአኗኗር መርሕ፣ አስተዳደራዊ መዋቅር አምብዛም ባልተዘረጋበት መንገድ የሚኖር ነው። የከተማ ማህበረሰብ ግን በተወሰነ ቦታ፣ ከተለያዩ ማኅበረሰብ ተወጣጥቶ፣ በአንድ ውሱን ሕግ እየተዳደረ፣ ለክፍሎች ቦታ ወስኖ (ለንግድ፣ ለአምልኮ፣ ለመንግሥት አስተዳደር፣ ለመኖሪያ ወዘተ) የሚኖር በመሆኑ የሥልጣኔ መገለጫዎች በከተሞች የሚገኙትን ያህል በገጠር አናገኛቸውም። ሐውልቶች፣ አደባባዮች፣ አብያተ መንግሥት፣ ሳንቲሞች፣ የኪነ ጥበብ ሕንፃዎች፣ የተደራጁ ገበያዎች፣ የውኃ መስመሮች፣ የከተማ መከለያ ግንቦች፣ የእምነት ማዕከሎች በከፍተኛ የሥልጣኔ ደረጃ ተሰርተው የምናገኛቸው በከተሞች አካባቢ ነው።

በሀገራችንም የታሪክና ቅርስ ማዕከል የሆኑትን አክሱምን፣ ሮሐን፣ ሐረርን፣ ጎንደርን፣ አንኮበርን፣ አዲስ አበባን፣ ሌሎችንም ብንመለከት የመንግሥት፣ የኢኮኖሚና፣ የእምነት መናኸሪያ ከተሞች ነበሩ፣ ናቸውም። በእነዚህ ቦታዎች የምናገኛቸውን የተሰናሰሉና የተመጋገቡ የሥልጣኔ መገለጫዎችን ያህል በሌሎች ቦታዎች አናገኛም። በሌሎች ቦታዎች የምናገኛቸው በተናጠል የተቀመጡ የሥልጣኔ መገለጫዎችን ነው።

ምንጭ:- ዳንኤል ክብረት፣ የሰርቆ አደሮች ስብሰባ፣ 2009 ዓ/ም፣ (ተሻሻሎ የቀረበ)

ክፍለ ትምህርት ሦስት

የቡድን ስራ

መልመጃ አንድ:-

በቡድን መስራት

መምህራችሁ በቡድን ይከፋፍሏችኋል። በቡድን ከተከፋፈላችሁ በኋላ መስማት ለተሳናቸው ወገኖች ሕይወት መሻሻል ይበልጥ አመቺ የሆነው ከተማ ነው ወይስ ገጠር በሚለው ዙሪያ በቡድን ተወያዩ። ከዚያም የውይይታችሁን ውጤት በቡድናችሁ ተወካይ በኩል ለክፍል ጓደኞችሁ በኢምቋ አቅርቡ።

መልመጃ ሁለት:-

ዐረፍተ ነገር ምስረታ

የሚከተሉት ቃላት ምልክቶችን ወክለው የተቀመጡ ናቸው። በቃላቱ የተወከሉትን ምልክቶች በመጠቀም የራሳችሁን የኢምቋ ዐረፍተነገር ስሩ።

1. ተፈጥሮ	7. ሳንቲም
2. ጥንታዊ	8. ግንብ
3. ንግድ	9. አክሱም
4. አምልኮ	10. ሐረር
5. ሐውልት	11. ህንፃ
6. አደባባይ	12. አዲስ አበባ

መልመጃ ሦስት፡-

የጥምር ምልክቶች ምስረታ

የሚከተሉት ጥንድ ቃላት ምልክቶችን ወክለው የተቀመጡ ናቸው። ጥንድ ቃላቱ ሲጣመሩ የሚሰጡትን ትርጉም በክፍል ውስጥ ያሳዩ።

ምሳሌ፡- ቤት + መንግሥት

መልስ፡- ቤተመንግሥት

1. ሕግ + መንግሥት
2. ቤተ + መጽሐፍ
3. ቤተ + ክርስቲያን
4. ስም + ጥሩ
5. ክፍል + ሃገር

ክፍለ ትምህርት አራት

የምልክቶች ትንታኔ

ምሳሌ፡- አምልኮ

1. የእጅ ቅርጽ፡- የተጨበጡ እጆች
2. የእጅ ቅርጽ የሚያርፍበት ቦታ፡- በደረት ትክክል አየር ላይ
3. የመዳፍ አቅጣጫ፡- ትይዩ ነው ወይም ቀኙ ወደ ግራ ግራው ወደ ቀኝ
4. የእጅ እንቅስቃሴ፡- ምንም እንቅስቃሴ የለውም
5. በእጅ የማይገለጹ ክፍሎች፡- የተጨፈነ አይን

ክፍለ ትምህርት አምስት

በኢምቋ ዐረፍተ ነገር መስተዋድዶችን መለየት

ከዚህ በታች የቀረቡትን የኢምቋ ሰዋሰው ናሙናዎችን በጥንቃቄ አጥንታችሁ ከናሙናዎቹ ቀጥሎ የተሰጠውን መልመጃ ስሩ።

1. አማርኛ፡- መሐመድና ሙሃባ ትናንት ተጋቡ።

ኢምቋ፡- መሐመድና ሙሃባ መጋባት ትናንት።

2. አማርኛ፡- ለእኔ ወይም ለአንተ ሎተሪው ይደርሳል።

ኢምቋ፡- እኔ ወይም አንተ መድረስ ሎተሪ።

3. አማርኛ፡- ከጫልቱ ጋር እማራለሁ።

ኢምቋ፡- ጫልቱ ጋር መማር።

4. አማርኛ፡- ምትኩ ከምሳ በፊት መጣ።

ኢምቋ፡- ምትኩ በፊት መጣ ምሳ።

5. አማርኛ፡- ት/ቤት ከክረምት በኋላ ይከፈታል።

ኢምቋ፡- ት/ቤት በኋላ መክፈት ክረምት።

የኢምቋ ዐረፍተ ነገር መስተዋድዶችን መለየት

መስተዋድድ ማለት ቃልና ቃልን የሚያገናኝ (የሚያዋድድ) ማለት ነው።

በቡድን በመሆን ከላይ ከቀረቡት የኢምቋ ናሙና ዐረፍተ ነገሮች ውስጥ መስተዋድድ አመልካቾችን ለይታችሁ ለመምህራችሁ ዓሳዩ።